

Vizualizace nesnižuje lidskou

Táborský kulatý stůl se zabýval otázkou infantilizace a „nálepkování“ uživatelů sociálních služeb

Ve čtvrtek 9. června se v táborském Hotelu Dvořák uskutečnil „kulatý stůl“, jehož cílem bylo otevřít aktuální a kontroverzní téma dotýkající se velké části poskytovatelů sociálních služeb. Jak uvedl ve svém úvodním projevu prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR Jiří Horecký, otázka posouzení, co je a co není infantilizováním klientů, se dotýká mnoha dílčích oblastí od výzdoby jejich pokojů i společných prostor zařízení sociálních služeb, přes problematiku alternativní komunikace až např. po používání identifikačních znaků uživatelů či ošetrovatelských pomůcek. Výše zmíněné jevy se ze strany jednotlivých subjektů působících v oblasti poskytování sociálních služeb někdy setkávají s odlišným hodnocením od velmi kladných až po striktně odmítavá. Souvisejícím problémem je takzvané „nálepkování“ uživatelů služeb, tedy hodnotící označování osob na základě jejich věku či hendikepu související se zaběhnutými stereotypy v myšlení personálu či okolí uživatelů služeb, které v důsledku vede ke snižování jejich lidské důstojnosti a hodnoty.

Viceprezidentka APSS ČR pro ambulantní služby a lektorka alternativní a augmentativní komunikace (AAK) Irena Lintnerová si v úvodu svého příspěvku „Vizualizace není infantilizace“ posteskla nad situaci, kdy jsou poskytovatelé sociálních služeb zavádějící moderní metody komunikace s lidmi s postižením negativně hodnoceni inspekčními orgány a nuceni odstraňovat

používané pomůcky a další materiály s poukazem na ochranu klientů služeb před infantilizováním. Odborná práce lektorů AAK je tak ve střetu s názorem některých inspektorů a výsledkem je zmatení pracovníků poskytovatelů. Ve svém příspěvku se tedy I. Lintnerová zaměřila na vysvětlení významu AAK a jejich základních pojmů a představila některé pomůcky (komunikační tabulky apod.). Podtrhla vizualizaci jako projev názornosti, tj. projev jedné z didaktických zásad procesu učení jako celoživotního procesu. Zdůraznila také podstatu individuálního plánování, kterou je právě individuální přístup k uživatelům sociálních služeb. Ten nutně musí zohledňovat specifické biologické, psychologické a sociální aspekty každého jednotlivce a brát v potaz nejen biologický, ale také mentální věk uživatele sociální služby. Samotný věk fyzický totiž nezaručuje, že příslušná osoba je schopna chápat způsobem tomuto věku odpovídajícím. Vizualizace se tak pro osoby se sníženým intelektem stává efektivní cestou k pochopení každodenních životních situací.

Na příspěvek I. Lintnerové navázala Milena Černá, ředitelka Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, která rovněž vyzvedla nutnost individuálního, tedy pro každého uživatele specifického přístupu při poskytování sociálních služeb. V příspěvku nazvaném „Infantilizace a dekompenzace klientů v sociálních službách“ vysvětlila podstatu nebezpečí infantilizace, tedy zdětinštvání uživatelů soc. služeb, která znamená přehlížení osobní zralosti člověka a devaluaci jeho osobnosti. Typickými příklady takového jednání jsou označování klientů zdobnělinami (ať už v přímém rozhovoru nebo v popisu činnosti) či zacházení s klienty jako s dětmi (resp.

nesvéprávnými osobami). Nepřiznání uživatelových schopností a odpovědnosti (dekompenzace) je pak v přímém rozporu s některými cíli sociální služby, jako je např. motivování k perspektivním cílům, posilování pocitu užitečnosti apod. M. Černá hovořila také o potřebě revitalizace sociálních skupin, tj. zavádění prvků bránících jejich dekompenzaci a posilujících u jejich příslušníků pocit hrdosti a souznělosti. Upozornila, že novým přístupům a metodám ve vztahu k uživatelům sociálních služeb se musí pracovníci učit, a to nejlépe společně, v rámci pracovních týmů.

Jiří Foral z Kanceláře veřejného ochránce práv upozornil a praktickými příklady doložil, že ani péče poskytovaná na vysoké odborné úrovni a s láskou se nedokáže problematických neuctivých jevů při jednání s klienty a pacienty zcela vyvarovat. Hovořil o v Evropě uznávaných tzv. Principech normality (původně vznikly ve Skandinávii), jejichž základní myšlenkou je, že i lidé s postižením se mají nezávisle pohybovat mezi 3 oddělenými sférami (bydlení a spánek, vzdělávání a zaměstnání, volný čas) obdobně jako zbylá část populace. Principy zahrnují normální rytmus života (běžný den, běžný život mužů a žen, běžné fungování domácnosti), normální prostředí (vybavení prostor, oddělená místa pro odpočinek, vzdělávání a práci apod.) nebo normální způsob naplňování lidských potřeb.

Za Ministerstvo práce a sociálních věcí na setkání se svým příspěvkem vystoupila Kristýna Mlejnková. Připomenula historii zahrnutí problematiky infantilizace, stigmatizace a nálepkování do standardů kvality sociálních služeb. Zdůraznila, že opakem těchto přístupů jsou projevy úcty, respektu a vážnosti posilující hodnotu a důstojnost člověka jak ve vztazích mezi lidmi navzájem, tak i ve vztahu člověka k sobě samému. Dále připomenula české i mezinárodní dokumenty týkající se lidských práv a důstojnosti člověka a seznámila účastníky kulatého stolu s daty z průběhu inspekcí u poskytovatelů sociálních služeb v roce 2009. Podle nich z 295 provedených inspekcí splnili poskytovatelé plně nebo převážně kritérium d) (poskytovatel vytváří a uplatňuje vnitřní pravidla pro ochranu osob před předsudky a negativním hodnocením, ke kterému by mohlo dojít v důsledku poskytování sociální služby) standardu č. 1 v 77% případů. V závěru svého příspěvku uvedla několik otázek, které by měly být v nadcházejícím období v souvislosti s ochranou důstojnosti a práv uživatelů sociálních služeb zodpovězeny.

důstojnost

Patří mezi ně otázka vhodnosti definování některých s problematikou souvisejících pojmů přímo v zákoně, otázka přeformulování a doplnění kritéria 1 d) či přehodnocení požadavků kritéria v souvislosti s aktuálním vývojem v oblasti poskytování sociálních služeb.

Dalším příspěvkem setkání bylo představení konceptu Bazální stimulace (BS) a dalších konceptů s ní souvisejících (validační terapie Naomi Feil, psychobiografický model prof. E. Böhma aj.). Karolína Friedlová, jednatelka Institutu BS a prezidentka Mezinárodní asociace BS, poukázala na principy BS, které spočívají v respektování autonomie člověka, podporují jeho orientaci, posilují pocit jistoty, důvěry a bezpečí a saturují jeho základní životní potřeby. BS vychází jednak z vědeckých poznatků, jednak z individuality klienta.

Závěrečný příspěvek patřil řediteli společnosti APOS BRNO Vladimíru Valovi. Jeho název „Používání terapeutických panenek – infantilizace nebo účinná terapie?“ byl dostatečně výmluvný. V. Vala na konkrétních příkladech z praxe ukázal terapeutický efekt těchto pomůcek. Pa-

nenky se stávají v rukou klientů sociálních služeb prostředkem pro interakci a komunikaci, objektem péče či prostředkem stimulace vzpomínek. Přinášejí terapeutický účinek nejen klientům, ale i pracovníkům sociálních služeb; výsledkem jejich používání je zklidnění, zmírnění projevů agrese, snižování tendence k útěkům, zlepšení vzájemných vztahů, zmírnění pocitů ztráty a opuštěnosti či snížení dávek podávaných farmak. Celkově tak zvyšují kvalitu života. V. Vala upozornil, že není možné, abychom své pohledy a hodnocení vnucovali uživatelům sociálních služeb; spíše bychom měli respektovat jejich individuální potřeby a přizpůsobit jim svůj přístup a komunikaci.

Táborský kulatý stůl splnil svůj cíl otevřít aktuální problematiku skutečné či domnělé infantilizace a obdobných negativních jevů a konfrontovat ji s požadavky na podporu důstojnosti uživatelů sociálních služeb. Zřetelně rozlišil mezi moderními, prospěšnými metodami (alternativní a augmentativní komunikace, bazální stimulace aj.) na straně jedné a dekompenzací a zdetinštváním klientů služeb na straně

druhé. Konstatoval v několika případech názorovou odlišnost mezi hodnotícími institucemi a poskytovateli sociálních služeb, ale (jak ukázala místy velmi živá diskuse) i mezi odborníky či poskytovateli navzájem. Řešení těchto odlišných pohledů dle kulatého stolu spočívá ve striktním důrazu na individuální přístup ke každému jednotlivému uživateli sociálních služeb, respektování jeho osobních hodnot a potřeb jeho osobnosti. Konflikty a názorové spory vznikají zjevně především tam, kde ve vztazích k uživatelům služeb dochází k paušalizování a zobecňování a individuální přístup není respektován a realizován. Takováto pochybení vycházejí jak od poskytovatelů sociálních služeb, tak i ze strany kontrolních orgánů. Požadovaným procesem vedoucím k eliminaci takovýchto konfliktů je proces učení se novým efektivním přístupům jednotlivců i celých pracovních týmů k uživatelům sociálních služeb, přístupům založeným na respektování lidské důstojnosti, hodnoty a individuality.

Text: Zdeněk Kašpárek

Foto: Magda Kocábová

Zvedací zařízení Liko

Důstojnost, bezpečnost, kvalita

Liko
A Hill-Rom Company

Výhody výrobků Liko:

- nejširší nabídka stropních a mobilních zvedacích systémů na trhu;
- unikátní vlastnosti také pro rehabilitaci a nácvik chůze;
- vysoce odolné závěsné vaky ve všech velikostech a různých materiálech, speciální závěsy pro koupání, po amputaci, pro nácvik chůze;
- různá řešení pro přesun mezi místnostmi vhodné pro každý byt či zařízení;
- dokonalá kvalita evropské jedničky za překvapivě dostupné ceny.

Zvedáky Liko nabízí společnost Dartin a její partner firma Medicco. Neváhejte nás kontaktovat pro podrobnější informace, nabídku, nebo profesionální radu pro Vaši individuální situaci.

DARTIN

www.dartin.cz
tel.: +420 241 470 361

www.medicco.cz
tel.: +420 604 268 565

MEDICCO